

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lipca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący :	Sędzia Jolanta Pietrzak (spr.)
Sędziowie :	Marek Procek del. Beata Torbus
Protokolant :	Dawid Krasowski

po rozpoznaniu w dniu 27 czerwca 2019 r. w Katowicach

sprawy z powództwa J. Z. (J. Z.)

przeciwko (...) Spółka z o.o. w B.

o ryczałty za noclegi

na skutek apelacji powoda J. Z.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy w Katowicach

z dnia 22 lutego 2017 r. sygn. akt IX.1 P 91/15

1. zmienia zaskarżony wyrok w pkt 1 częściowo w ten sposób, że zasądza od pozwanej (...) Spółka z o.o. w B. na rzecz powoda J. Z. kwotę 64.251,47 zł (sześćdziesiąt cztery tysiące dwieście pięćdziesiąt jeden złotych 47/100) z ustawowymi odsetkami do 31.12.2015 r.

i z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 01.01.2016 r. do dnia zapłaty z tym, że kwotę:

- 524,01 zł (pięćset dwadzieścia cztery złote 01/100) od 11.10.2012 r.,
- 3.588,72 zł (trzy tysiące pięćset osiemdziesiąt osiem złotych 72/100) od 11.11.2012 r.,
- 4.144,76 zł (cztery tysiące sto czterdzieści cztery złote 76/100) od 11.01.2013 r.,
- 5.325,63 zł (pięć tysięcy trzysta dwadzieścia pięć złotych 63/100) od 11.03.2013 r.,
- 3.853,12 zł (trzy tysiące osiemset pięćdziesiąt trzy złote 12/100) od 11.04.2013 r.,
- 11.016,00 zł (jedenaście tysięcy szesnaście złotych 00/100) od 11.07.2013 r.,

- **4.870,87 zł (cztery tysiące osiemset siedemdziesiąt złotych 87/100) od 12.08.2013 r.,**
- **1.041,57 zł (jeden tysiąc czterdzieści jeden złotych 57/100) od 11.09.2013 r.,**
- **6.420,10 zł (sześć tysięcy czterysta dwadzieścia złotych 10/100) od 12.11.2013 r.,**
- **2.657,50 zł (dwa tysiące sześćset pięćdziesiąt siedem złotych 50/100) od 11.12.2013 r.,**
- **2.781,50 zł (dwa tysiące siedemset osiemdziesiąt jeden złotych 50/100) od 11.01.2014 r.,**
- **5.740,29 zł (pięć tysięcy siedemset czterdzieści złotych 29/100) od 11.03.2014 r.,**
- **5.013,37 zł (pięć tysięcy trzysta siedem złotych 37/100) od 12.05.2014 r.,**
- **7.274,03 zł (siedem tysięcy dwieście siedemdziesiąt cztery złote 03/100) od 11.07.2014 r.;**

2. zmienia zaskarżony wyrok w pkt 2 w ten sposób, że zasądza od pozwanej (...) Spółka z o.o. w B. na rzecz powoda J. Z. kwotę 4.387 zł (cztery tysiące trzysta osiemdziesiąt siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania;

3. nakazuje pobrać od pozwanej (...) Spółka z o.o. w B. na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Katowicach) kwotę 406 zł (czterysta sześć złotych) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych;

4. oddala apelację w pozostałej części;

5. zasądza od pozwanej (...) Spółka z o.o. w B. na rzecz powoda J. Z. kwotę 7.277 zł (siedem tysięcy dwieście siedemdziesiąt siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania w postępowaniach odwoławczych;

6. nakazuje pobrać od pozwanej (...) Spółka z o.o. w B. na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Apelacyjny w Katowicach) kwotę 2.005 zł (dwa tysiące pięć złotych) tytułem pozostałych nieuiszczonych kosztów sądowych.

/-/ Marek Procek /-/ Jolanta Pietrzak /-/ del. Beata Torbus

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III APa 48/18

UZASADNIENIE

Powód J. Z. wniósł o zasądzenie od pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością kwoty 80.755 zł tytułem ryczałtu za nocleg za lata 2012-2014 wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wymagalności do dnia zapłaty.

Motywuując swoje żądanie wskazał, iż w okresie objętym pozwem pozostawał pracownikiem pozwanego na stanowisku kierowcy w ruchu krajowym i międzynarodowym. Kolejna, ostatnia umowa została zawarta na czas określony. Powód podniósł, iż pracodawca poza podstawowym wynagrodzeniem nie wypłaca mu należnych dodatków do jakich zobowiązany jest na mocy przepisów dotyczących zatrudnienia kierowców. Powód wyliczył, że z tytułu tylko dodatków za spanie w kabinie do zapłaty pozostaje kwota 80.755 zł netto. Suma obejmuje okres od 2012r. do 2014r.

Ponadto powód zastrzegł sobie możliwość rozszerzenia powództwa o kwoty należnych a niewypłaconych diet za okres od 1 lipca 2014r. do 15 lutego 2015r. oraz wynagrodzenia

za czas dojazdu do pracy za lata 2012 -2015 oraz wypłatę zaniżenia podstawy wynagrodzenia za okres od stycznia do marca 2015r. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wymagalności.

Pismem z dnia 11 grudnia 2015r. (k. 374), precyzując żądanie pozwu, powód wskazał, iż pracodawca zalega z ryczałtem za nocleg za 2012r. w kwocie 10.054,09 zł, za 2013r. - 51.496,53 zł i za 2014r. w kwocie 24.303,06 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwot: 2.725,20 zł od dnia 11 listopada 2012r.; 3.248,43 zł od dnia 11 grudnia 2012r.; 1.621,93 zł od dnia 11 stycznia 2013r.; 5.619,19 zł od dnia 12 lutego 2013r.; 2.978,44 zł od dnia 12 marca 2013r.; 5.389,38 zł od dnia 11 kwietnia 2013r.; 4.399,94 zł od 11 maja 2013r.; 5.740,69 zł od 11 czerwca 2013r.; 4.701,69 zł od 11 lipca 2013r.; 5.199,51 zł od 11 sierpnia 2013r.; 1.578,82 zł od 11 września 2013r.; 3.064,75 zł od 11 października 2013r.; 4.909,29 zł od 13 listopada 2013r.; 3.826,01 zł od 13 listopada 2013r.; 3.826,01 zł od 11 grudnia 2013r.; 4.088,82 zł od 11 stycznia 2014r.; 5.639,69 zł od 11 lutego 2014r.; 1826,60 zł od 11 marca 2014r.; 2.356,72 zł od 11 kwietnia 2014r.; 5.089,65 zł od 11 maja 2014r.; 5.261,06 zł od 11 czerwca 2014r. i 4.129,26 zł od 11 lipca 2014r.

W tym stanie rzeczy łącznie żądana przez powoda kwota wynosiła 85.854,22 zł.

Pozwana (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wskazała, że pracodawca każdorazowo zapewniał powodowi bezpłatny nocleg poprzez udostępnienie mu miejsca do wypoczynku nocnego i zarazem odpoczynku w odpowiednio wyposażonych kabinach sypialnych samochodów ciężarowych, którymi się poruszał, bądź w przeznaczonych do tego pomieszczeniach w budynkach socjalnych mieszczących się na terenie poszczególnych baz firmy zlokalizowanych we Włoszech, Niemczech, Wielkiej Brytanii czy Belgii, z wyodrębnionymi miejscami sypialnymi, kuchnią, toaletami i prysznicami. Jako że podczas wyjazdów powód nie korzystał z noclegów w hotelach, tylko zapewnionego przez pracodawcę bezpłatnego noclegu w samochodach pozwanej, w związku z powyższym nie ponosił on dodatkowych kosztów noclegu. Ponadto powód w okresie swego zatrudnienia nie kwestionował tego, że nocuje w samochodzie, a nie w hotelu. Należy podkreślić, iż w związku ze zmianą w ostatnich latach charakteru transportu, a co za tym idzie charakterem pracy kierowcy, aktualnie kabiny pojazdów ciężarowych służą nie tylko do pracy, ale również do spania, wypoczynku, jedzenia i codziennego funkcjonowania.

Wyrokiem z dnia 22 lutego 2017 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy w Katowicach oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2.717 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że powód był zatrudniony u pozwanej w okresie od dnia 9 lipca 2011r. do dnia 14 marca 2015r., na stanowisku kierowcy w ruchu międzynarodowym jak i krajowym, w pełnym wymiarze czasu pracy. Ostatnie wynagrodzenie zasadnicze powoda opiewało na kwotę 1.344 zł miesięcznie.

W okresie swojego zatrudnienia u pozwanej powód wykonywał na jej rzecz kursy transportowe międzynarodowe, obejmujące terytorium państw Europy Zachodniej, poruszając się w pojedynczej obsadzie pojazdami ciężarowymi pozwanej marki (...) i I. przeznaczonymi dla dwóch kierowców. Zgodnie z warunkami umowy o pracę z momentem przekazania pojazdu powód ponosił pełną odpowiedzialność za szkody w nim wyrządzone chyba, że wykaże, że szkody w pojeździe powstały z przyczyn niezależnych od niego. Ta sama zasada odnosiła się do ładunku przyjętego na pojazd. Powód został zapoznany z obowiązującym w pozwanej spółce regulaminem pracy oraz wynagradzania i jego kolejnymi zmianami.

W dniu 1 kwietnia 2012r. powód podpisał oświadczenie, iż zgodnie z art. 8 ust. 8 Rozporządzenia 561/2006 dokonuje świadomego wyboru korzystania z homologowanego miejsca do spania, w które wyposażony jest pojazd, którym wykonuje transport drogowy.

W dniu 26 grudnia 2012r. strony zawarły porozumienie zmieniające warunki umowy o pracę

z dnia 5 maja 2012r. i zgodnie ustaliły, iż w związku z ustaleniem nowego Regulaminu Wynagradzania z dnia 16 grudnia 2012r. z dniem 1 stycznia 2013r. będzie miał wobec nich zastosowanie Regulamin Wynagradzania z dnia 16 grudnia 2012r. i że pracownik zapoznał się z tym Regulaminem.

W dniu 2 marca 2013r. strony zawarły porozumienie zmieniające warunki umowy o pracę z dnia 5 maja 2012r. i zgodnie ustaliły, iż w związku z ustaleniem nowego Regulaminu Wynagradzania z dnia 16 stycznia 2013r., z dniem 1 lutego 2013r. będzie miał wobec nich zastosowanie Regulamin Wynagradzania z dnia 16 stycznia 2013r.

W dniu 23 czerwca 2013r. strony zawarły porozumienie zmieniające warunki umowy o pracę z dnia 5 maja 2012r. i zgodnie ustaliły, iż w związku z ustaleniem nowego Regulaminu Wynagradzania z dnia 17 maja 2013r., z dniem 1 czerwca 2013r. będzie miał wobec nich zastosowanie Regulamin Wynagradzania z dnia 17 maja 2013r.

W dniu 12 lipca 2014r. strony zawarły porozumienie zmieniające warunki umowy o pracę z dnia 5 maja 2012r. i zgodnie ustaliły, iż w związku z ustaleniem nowego Regulaminu Wynagradzania z dnia 16 czerwca 2014r., z dniem 1 lipca 2014r. będzie miał wobec nich zastosowanie Regulamin Wynagradzania z dnia 16 czerwca 2014r.

Oświadczeniem z dnia 17 lutego 2015r. pracodawca rozwiązał umowę o pracę z powodem z zachowaniem dwutygodniowego okresu wypowiedzenia.

Zgodnie z § 9 ust. 1 Regulaminu Wynagradzania pozwanej z dnia 16 czerwca 2010r., z dnia 16 grudnia 2012r. i z dnia 16 stycznia 2013r. pracownikowi wykonującemu na polecenie pracodawcy zadanie służbowe poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy, a w przypadku innych niż kierowcy pracowników również poza stałym miejscem pracy, przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową. Natomiast zgodnie z brzmieniem § 9 ust. 2 tego Regulaminu, kierowcom zatrudnionym w pozwanej spółce ustala się następujące należności i warunki wypłacania diet z tytułu podróży służbowych poza granicami kraju: za każdą dobę podróży służbowej przysługuje dieta w pełnej wysokości 40 euro, a za niepełną dobę podróży przysługuje: do 8 godzin - 1/3 diety; ponad 8 godzin do 12 godzin - 1/4 diety; ponad 12 godzin przysługuje dieta w pełnej wysokości.

Wypłata należności z tytułu podróży służbowej nastąpi do 10-tego następnego miesiąca po miesiącu, w którym złożono dokumenty do rozliczenia, przelewem na konto pracownika lub w kasie firmy (§ 9 ust. 5 Regulaminu Wynagradzania). Tak samo należności z tytułu podróży służbowych zostały uregulowane w Regulaminie Wynagradzania pozwanej z dnia 16 grudnia 2012r.; z dnia 16 stycznia 2013r.; z dnia 17 maja 2013r.

Od dnia 1 lipca 2014r. pozwana dokonała zmiany w zakresie § 9 regulaminu wynagradzania dokonując wyszczególnienia należności z tytułu podróży służbowych - diety krajowej, diety zagranicznej oraz ryczałtu za noclegi. Początkowo obowiązująca powoda stawka diety, która obejmowała także koszty noclegu wynosiła 40 euro, zaś po zmianach regulaminu wynagradzania suma obu świadczeń (diety i ryczałtu za nocleg) wynosiła także 40 euro.

Według ustaleń Sądu I instancji, u pozwanej zatrudnieni kierowcy realizują nocleg w kabinach pojazdów. Samochody wyposażone były w dwa łóżka, w ogrzewanie postojowe, klimatyzację wymagającą pracy silnika, zasłony, oświetlenie, schowki zewnętrzne i wewnętrzne oraz

25 1 baniak na wodę. Pojazdy te nie były wyposażone w bieżącą wodę, toaletę czy prysznic. Kierowca we własnym zakresie może doposażyć kabinę np. w sprzęt elektroniczny czy lodówkę. O miejscu zatrzymania się na nocleg decydował kierowca. Jeśli kierowcy zatrudnieni u pozwanego zatrzymywali się na nocleg przy stacjach benzynowych, to korzystali odpłatnie

z węzła sanitarnego, który się tam znajdował. Nie zdarzyła się sytuacja przedłożenia rachunku z tytułu noclegu poza kabiną.

Pozwany dysponuje bazami noclegowymi z miejscami noclegowymi, kuchnią, toaletami i prysznicami. Bazy, zlokalizowane są m.in. we Włoszech, Niemczech, Belgii oraz Wielkiej Brytanii. W czasie podróży służbowych zdarza się, że pracownicy korzystają z zapewnionego przez pracodawcę noclegu w kuszatkach pociągowych podczas transportowania pojazdu na platformie pociągowej.

Przed wyjazdem w podróż służbową kierowcom udzielane są zaliczki na wydatki gotówkowe związane z podróżą, a nadto po zgłoszeniu takiej potrzeby kierowcy mogli otrzymywać dodatkowe zaliczki, które mogłyby być przekazywane za pośrednictwem innych kierowców.

U pozwanej nie było limitów z tytułu używania paliwa w związku z uruchomieniem klimatyzacji.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie albowiem podstawa prawna dochodzonego przez powoda roszczenia o zapłatę ryczałtów za noclegi została wyeliminowana ex tunc jako niezgodna z Konstytucją.

W motywach wyroku Sąd przywołał treść art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o czasie pracy kierowców (Dz. U. z 2012r. poz. 1155), art. 77⁵ § 3-5 k.p., § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz. U. z dnia 5 lutego 2013r.) oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016r. o sygn. K 11/15 na mocy którego uznano, że art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców

(j.t. Dz.U.2012.1155, ze zm.) w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 ustawy z 26 czerwca 1974r. Kodeksu pracy (j.t. Dz.U.2016.1666, ze zm.) w związku z § 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. 167) w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz, że art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004r. powołanej w punkcie 1 w związku z art. 77⁵ § 2, 3 i 5 ustawy z 26 czerwca 1974r. powołanej w punkcie 1 w związku z § 9 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz.U.236.1991 ze zm.)

w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do kierowców wykonujących przewozy

w transporcie międzynarodowym, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji (Dz. U. z dnia 22 grudnia 2016r., poz. 2206).

Nadto Sąd Okręgowy szczegółowo przytoczył treść uzasadnienia powyższego wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Zdaniem Sądu I instancji skoro podstawę prawną roszczenia powoda stanowiły powołane wyżej przepisy - uznane przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodne z Konstytucją - to brak jest obecnie podstawy prawnej do uwzględnienia tegoż roszczenia.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód.

Zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości, apelujący zarzucił mu:

I. naruszenie prawa materialnego, a to:

- art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców w zw. z art. 77⁵ § 1, 2, 3 i 5 Kodeksu pracy w sytuacji, gdy pomimo orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016r. sygn. K 11/15 Sąd winien przyjąć, iż skoro powód odbywał podróże służbowe (okoliczność pomiędzy stronami bezsporna), to dochodzone pozwem należności znajdują nadal podstawę prawną w stosunku do powoda jako pracownika w przepisach ogólnych Kodeksu pracy, tj. w art. 77⁵ §1 k. p. w zw. z § 9 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 19 grudnia 2002r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza

granicami kraju oraz § 16 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 5 lutego 2013r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej;

- błędną wykładnię a przez to niezastosowanie art. 77⁵ § 1 Kodeksu pracy w zw. z § 9 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju oraz § 16 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 5 lutego 2013r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej.

Wskazując na przytoczone zarzuty, powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kwoty 85.853,60 (osiemdziesiąt pięć tysięcy osiemset pięćdziesiąt trzy złote 60/00) wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwot: 2.458,53 zł od dnia 11 października 2012r.; 2.725,20 zł od dnia 11 listopada 2012r.; 3.248,43 zł od dnia 11 grudnia 2012r.; 1.621,93 zł od dnia 11 stycznia 2013r.; 5.619,19 zł od dnia 12 lutego 2013r.; 2.978,44 zł od dnia 12 marca 2013r.; 5.389,38 zł od dnia 11 kwietnia 2013r.; 4.399,94 zł od 11 maja 2013r.; 5.740,69 zł od 11 czerwca 2013r.; 4.701,69 zł od 11 lipca 2013r.; 5.199,51 zł od 11 sierpnia 2013r.; 1.578,82 zł od 11 września 2013r.; 3.064,75 zł od 11 października 2013r.; 4.909,29 zł od 13 listopada 2013r.; 3.826,01 zł od 11 grudnia 2013r.; 4.088,82 zł od 11 stycznia 2013r.; 5.639,69 zł od 11 lutego 2014r.; 1.826,60 zł od 11 marca 2014r.; 2.356,72 zł od 11 kwietnia 2014r.; 5.089,65 zł od 11 maja 2014r.; 5.261,06 zł od 11 czerwca 2014r. i 4.129,26 zł od 11 lipca 2014r. do dnia zapłaty w każdym przypadku oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania za obie instancje wg norm przepisanych.

Ewentualnie powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu apelujący wskazał między innymi, że wbrew stanowisku Sądu Okręgowego nadal istnieje podstawa prawna do uwzględnienia jego roszczenia gdyż wynika ona ze wskazanych na wstępie przepisów, które korzystają z domniemania zgodności z Konstytucją i nie były przedmiotem oceny trybunalskiej.

Jednocześnie powód podkreślił, że Sąd I instancji odnosząc się do obowiązującego stanu prawnego celnie spostrzegł, że powód odbywał podróże służbowe (zdefiniowane w art. 2 pkt 7 ustawy o czasie pracy kierowców) oraz, że zgodnie z art. 77⁵ § 1-5 k.p. (każdemu) pracownikowi przebywającemu w podróży służbowej przepisy przyznają prawo do świadczeń z tego tytułu, ostatecznie dookreślonych w zakresie warunków i wysokości w rozporządzeniu wykonawczym.

Przy czym Sąd Okręgowy, po wydaniu przedmiotowego wyroku przez Trybunał Konstytucyjny, przyjął jednak, że rozstrzygającym o oddaleniu powództwa było uznanie za niekonstytucyjny art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców. Sąd nie znalazł potrzeby, ani możliwości, uwzględnienia powództwa w oparciu o inną podstawę prawną - przyjmując de facto, że kierowcy w transporcie międzynarodowym nie przysługują żadne należności z tytułu noclegów. Sąd powyższe stwierdził pomimo przeniesienia do uzasadnienia uwag Trybunału w zakresie tego, że przedmiotem oceny konstytucyjności była określona norma prawna.

Dalej skarżący wskazał, że poprzez Trybunał Konstytucyjny wyeliminowano w interesie pracodawców niekorzystne dla nich następstwa utrwalonej linii orzecniczej Sądu Najwyższego, choć skuteczność tego zabiegu zdaje się budzić wątpliwości i budziła je już

na etapie analizy treści samego wniosku, a w związku z tym zakresu orzekania przez Trybunał. Zdaniem powoda zakres owego wniosku nie obejmował oceny zgodności z Konstytucją przepisów Kodeksu pracy dotyczących podróży służbowych, ani nawet określonego rozumienia tych przepisów a tym bardziej - i przede wszystkim - nie obejmował żadnych zastrzeżeń do samej definicji podróży służbowej kierowcy. Tym samym według apelującego oceny wymaga, czy sądy powszechne obecnie masowo oddalające powództwa kierowców z wiadomego tytułu nie dopuszczają się swego błędu co do prawa, uznają że bezzasadność tych roszczeń jest niewątpliwa.

Według powoda po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016r. co prawda nie stosuje się art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców, ale stosuje się art. 77⁵ § 5 k.p. w przypadku, gdy pracodawca nie uregulował zasad zwrotu należności z tytułu podróży służbowej w zakładowym prawie pracy jak w niniejszej sprawie.

Apelujący powołał się w tym zakresie na orzecznictwo Sądu Najwyższego.

W odpowiedzi na powyższą apelację pozwana wniosła o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 14 grudnia 2017r. Sąd Apelacyjny w Katowicach uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Katowicach pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska Sądu I instancji co do tego, że na skutek powołanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego roszczenie powoda pozbawione jest podstaw prawnych.

Na skutek zażaleń obu stron powołany wyrok został uchylony wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2018r. a sprawa przekazana do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Apelacyjny ustalił dodatkowo, co następuje:

Na podstawie zeznań przedstawiciela strony pozwanej Sąd Apelacyjny ustalił:

Aktywność firmy koncentruje się na terenie Włoch, Niemiec i Beneluksu. Pozwana dysponowała bazami zlokalizowanymi we Włoszech, Niemczech, Belgii ale standard ich wyposażenia był różny i tylko niektóre umożliwiały nocleg poza kabiną samochodu. Taką bazą była baza w R. we Włoszech i A. w Niemczech. W tej pierwszej było ok. 25 miejsc noclegowych, a w drugiej 8-10 miejsc noclegowych w wieloosobowych salach.

Nie było procedury określającej sposób korzystania z noclegu w bazie.

Obowiązujące w pozwanej w spornym okresie regulaminy wynagradzania określały jedną kwotę przysługującą kierowcy z tytułu podróży służbowej. Regulamin określał tę należność jako dietę. W obecnie obowiązującym regulaminie wskazano ryczałt i kwotę dodatkową

na wyżywienie, przy czym kwota łączna jest adekwatna do poprzednio wypłacanej. Powód ani inni kierowcy nie zwracali się do pracodawcy o zapewnienie noclegu w hotelu.

Zdarzały się przejazdy na platformie pociągu i wtedy kierowca miał w cenie biletu zapewnioną kuszetkę, tj. miejsce do leżenia. Przejazdy pociągiem trwały od 7 do 14 godzin.

Na podstawie zeznań powoda Sąd Apelacyjny ustalił:

Powód tylko raz korzystał z noclegu w budynku w bazie w R. w związku z awarią samochodu. W pozostałych przypadkach, nawet jeśli postój był w bazie z miejscami noclegowymi, to powód nocował w kabinie samochodu,

podobnie jak inni kierowcy. Powód nigdy nie próbował nocować w hotelu i przedstawić pracodawcy rachunku za nocleg,

bo obawiał się, że pracodawca go nie rozliczy i potrąci koszty noclegu z diety. Pracodawca nie informował pracowników, że kwoty wypłacane jako diety mają być również przeznaczone na noclegi.

W czasie tury wyjazdowej trwającej od 3 tygodni do 3 miesięcy większość noclegów była realizowana w Niemczech ze względu na to, że był to kraj tranzytowy dla przewozów realizowanych przez kierowców pozwanej.

Samochód powód odbierał najczęściej za granicą w K..

Pracodawca nie zapewniał powodowi jakiegokolwiek pościeli do spania, koldry, poduszki czy poszewki. Powód nie otrzymywał także ekwiwalentu za pranie pościeli. W trakcie podróży obowiązkiem powoda było dbanie o porządek w kabinie. Również po zakończeniu podróży powód miał obowiązek przekazać samochód posprzątanym kolejnemu kierowcy.

W przypadku przeprawy promem trwającej ok 3-4 godzin kierowca miał zapewnione miejsce siedzące.

Na podstawie opinii biegłego z zakresu odczytu i analizy zapisów urządzeń rejestrujących czas pracy kierowców oraz rozliczania czasu pracy kierowców (karta 1155-1176) Sąd ustalił:

W przypadku użytkowania przez kierowcę tachografu cyfrowego kierowca zobowiązany jest posiadać imienną kartę kierowcy, na której rejestrowane są informacje o czasie pracy kierowcy. Kartę wcześniej należy włożyć do tachografu, która powinna się zalogować. Karta, która jest uszkodzona lub upłynął okres jej ważności nie zostanie przyjęta do tachografu.

Takiej karty używa się w tachografie cyfrowym w celu rejestracji rodzaju aktywności kierowcy, prędkości, czasu odpoczynku, nr rej. pojazdu, którym kieruje kierowca itp. Przed rozpoczęciem i po zakończeniu pracy w danym dniu kierowca powinien zadeklarować kraj,

w którym rozpoczął i zakończył pracę. Wpisanie kraju odbywa się przez wybór z listy krajów dostępnych w tachografie za pomocą menu na wyświetlaczu. Wtedy kraj rozpoczęcia

i zakończenia pracy zapisywany jest na karcie kierowcy. Na tej podstawie można szczegółowo określić należne kierowcy diety oraz ryczałty za noclegi wg stawek rozporządzenia MPiPS lub regulaminu pracy obowiązującego u pracodawcy. Innych czynności związanych

z realizowanym transportem kierowca nie musi zapisywać jak wcześniej na wykresówkach, ponieważ dane kierowcy i pojazdu wczytywane są automatycznie. Jediną czynnością obsługową podczas dnia pracy kierowcy jest odpowiednie deklarowanie rodzaju wykonywanej pracy podczas postoju pojazdu (inne prace, dyspozycyjność lub przerwa i odpoczynek). Wszystkie informacje zapisywane na karcie kierowcy zapisywane są także w pamięci tachografu cyfrowego i są tam przechowywane przez 365 dni, następnie dane te są nadpisywane. W związku z ograniczoną pamięcią tachografu i karty kierowcy należy dokonywać archiwizacji danych tj. sczytywania danych cyfrowych. To przedsiębiorca wykonujący transport drogowy (pracodawca) zobowiązany jest do sczytywania

i przechowywania tych danych w przedsiębiorstwie. Maksymalne okresy sczytywania danych

z karty kierowcy to 28 dni, a danych z tachografu co 90 dni. Dane te są spójne i w przypadku braku możliwości lub utraty danych z karty kierowcy, wszystkie informacje o czasie pracy kierowcy można odtworzyć z tachografu cyfrowego. Wymagania dotyczące technicznych kwestii dotyczących rodzaju rejestrowanych aktywności, pojemności pamięci karty kierowcy itp. reguluje Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1360/2002 z dnia 13 czerwca 2002 r. dostosowujące do postępu technicznego rozporządzenie Rady (EWG) nr 3821/85 w sprawie urządzeń rejestrujących stosowanych w transporcie drogowym. Z doświadczenia biegłego oraz z informacji uzyskanych z serwisów zajmujących się sczytywaniem i obsługą tachografów cyfrowych wynika, że w rzeczywistości na karcie kierowcy zapisać można informacje

o aktywności z kilku miesięcy. Zależy to od ilości zapisanych danych. Okres 28 dni jest traktowany jako minimum. Jeżeli kierowca codziennie wpisuje kraj rozpoczęcia i zakończenia pracy, to odczyt danych z karty kierowcy po przekroczeniu dwóch tygodni, od wymaganego 28 dniowego terminu, może powodować niekompletność danych w tym zakresie.

Najbardziej wiarygodnym zapisem czasu pracy i odpoczynku kierowcy są dane cyfrowe zarejestrowane w tachografie na karcie kierowcy. Pozwany nie przekazał plików cyfrowych z karty kierowcy lub tachografu mimo, że był zobowiązany do ich sczytywania i przechowywania. W aktach sprawy znajdują się wydruki „kontrola tygodniowego czasu pracy kierowcy” (k.491-562), które musiały powstać na podstawie plików cyfrowych sczytanych z karty kierowcy. Niemożliwe jest ich uzyskanie z innego źródła, a potwierdza to, że wydruków dokonano przy pomocy specjalistycznego oprogramowania firmy (...). Informacje o czasie pracy kierowcy oraz o krajach w których kierowca wykonywał noclegi w spornym okresie zawarte są na kartach od 506 do 547 i do ustalenia wartości niewypłaconych powodowi ryczałtów oparto się na w/w dokumentach.

Na podstawie zawartych w aktach danych GPS nie ma możliwości ustalenia lokalizacji powoda, ponieważ z wydruków nie wynika którego samochodu dotyczą (brak nr rejestracyjnego), czy powód przemieszczał się tym pojazdem, poza tym częstotliwość zapisu co kilka, kilkanaście sekund powoduje, że analiza tak przedstawionej dokumentacji i ustalenie ewentualnego noclegu byłoby bardzo czasochłonne. Ze względu na niewiarygodność danych biegły pominął analizę tych danych.

Na podstawie analizy wydruków „kontrola tygodniowego czasu pracy kierowcy” nie można ustalić szczegółowo wszystkich krajów, w których powód odbywał noclegi, ponieważ od 09.01.2013r. do 20.08.2013r. – 223 dni kalendarzowe brak jest informacji o kraju rozpoczęcia i zakończenia pracy kierowcy w danym dniu. Biorąc pod uwagę, że powód przed i po tym okresie prawidłowo deklarował kraj rozpoczęcia i zakończenia należy z dużym prawdopodobieństwem, graniczącym z pewnością stwierdzić, że przyczyną braku tych danych jest zaniedbanie pozwanego w zakresie częstotliwości sczytywania karty kierowcy powoda i utrata tych danych. Gdyby w aktach znajdowały się oryginalne pliki cyfrowe „*.ddd” sczytane z karty kierowcy można by ustalić dokładne daty sczytywania karty powoda.

Z akt sprawy wynika, że powód był zatrudniony w charakterze kierowcy samochodu ciężarowego i wykonywał swoją pracę w transporcie międzynarodowym na terenie Europy.

Na podstawie wydruków „kontrola tygodniowego czasu pracy kierowcy” oraz zeznań świadków i powoda wynika dodatkowo, że inni kierowcy (w tym powód) dojeżdżali do i z miejsca pracy samochodami osobowymi - ten czas nie był rejestrowany na kartach kierowców, mimo, że podczas dojazdów przebywali oni w dyspozycji pracodawcy.

W celu ustalenia kraju, w którym kierowca wykonywał odpoczynki biegły poddał analizie wydruki z karty kierowcy zawarte w aktach sprawy.

W przypadku, braku danych o kraju zakończenia/rozpoczęcia pracy w wyliczeniach i zestawieniu wpisano „N/N” - nieznaną kraj, a wysokość ryczałtu za nocleg przyjęto jak dla Niemiec, ponieważ w tym kraju powód najczęściej wykonywał odpoczynki dobowe (noclegi). Przyjęcie takiego założenia umożliwia przeprowadzenie jakichkolwiek wyliczeń kwotowych i zdaniem biegłego jest najbardziej uzasadnione.

W przypadku, gdy kierowca zadeklarował ręcznie odpoczynek, podczas gdy karta nie była w tachografie, czyli kierowca przebywał poza pojazdem w zestawieniu widnieje wpis „WM - Odp.” i biegły nie uwzględnił go w podsumowaniu ilości noclegów w podróży służbowej.

W przypadkach, gdy powód przez kilka (kilkanaście) dni rejestrował odpoczynek na karcie włożonej do tachografu, a okres ok. 1,2 i więcej tygodni odpowiadał czasowi przebywania w kraju, biegły nie uwzględniał tych dni jako noclegi, za które należne byłoby rozliczenie ryczałtu, ponieważ karta prawdopodobnie pozostawiona została w tachografie przez zapomnienie. Niewiarygodnym jest bowiem, by powód przebywał przez kilkanaście dni w samochodzie nie wykonując żadnej pracy. Takie okresy biegły w zestawieniu oznaczył „Karta”. Trzeba zauważyć, że okresy tak oznaczone i okresy oznaczone „WM - Odp.” rozdzielają kolejne delegacje pracownika.

W przypadku, gdy kierowca wykonywał transport korzystając z przeprawy promowej lub odbył jazdę koleją, kiedy możliwe było wykonanie odpoczynku dobowego min. 9-cio lub 11 godzinnego, wtedy kierowca wykorzystując dostępną koję lub kuszetkę mógł wykonać odpoczynek poza kabiną. W takich przypadkach nie uwzględniono możliwości rozliczenia ryczałtu - tych pozycji nie uwzględniono w wyliczeniach i są one oznaczone w zestawieniach jako „PROM”. Nie dotyczy to krótkich przejazdów promem lub pociągiem, ponieważ w tym przypadku kierowca nie mógł zrealizować prawidłowego odpoczynku, a czas przejazdu traktowany jest jako przerwa.

Przy przyjęciu przedstawionej metodologii czynienia ustaleń i wyliczeń dostępna dokumentacja pozwala na stwierdzenie, że:

- w roku 2012 powód korzystał z 81 noclegów, z czego 19 we wrześniu, 22 w październiku, 29 w listopadzie, 11 w grudniu;

- w roku 2013 powód korzystał z 248 noclegów za granicą i 1 w Polsce, z czego 31 w styczniu, 14 w lutym, 25 w marcu, 23 w kwietniu, 31 w maju, 21 w czerwcu, 24 w lipcu, 6 w sierpniu, 15 we wrześniu, 25 w październiku, 17 (16+1) w listopadzie, 17 w grudniu;

- w roku 2014 powód korzystał 109 noclegów za granicą i 6 w Polsce, z czego 29 w styczniu, 7 w lutym, 8 w marcu, 26 (20+6) w kwietniu, 25 w maju i 20 w czerwcu.

Rozkład tych noclegów na poszczególne kraje przedstawiał się następująco:

Kraj	Symbol kraju	2012	2013	2014	RAZEM
Austria	A	4	7	8	19
Holandia	NL	3	1	2	6
Francja	F	3	3	0	6
Niemcy	D	37	49	57	143
Włochy	I	32	22	37	91

Dania	DK	0	0	1	1
Czechy	CI	0	0	1	1
Szwajcaria	CH	2	2	3	7
NN	NN	0	164	0	164
POLSKA	PL	0	1	6	7
SUMA	81	249	115	445	

Czyniąc ustalenia faktyczne w sprawie Sąd Apelacyjny oparł się zarówno na dowodach z dokumentów tj. wydrukach „kontroli tygodniowego czasu pracy kierowcy”, listach płac, regulaminach wynagrodzeń jak i na zeznaniach świadków i stron, które w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia były zbieżne i potwierdzały, że kierowcy pozwanej, w tym powód, poza pojedynczymi przypadkami nocowali w kabinach samochodów posiadających opisane wcześniej wyposażenie a pozwana nie wypłacała im w całym spornym okresie ryczałtu za nocleg a jedynie przewidziane w regulaminie diety. W przypadkach przejazdu na platformie pociągu kierowca miał zapewnioną kuszetkę zaś w przypadku promu (krótsza podróż) miejsce do siedzenia.

Ustalen co do ilości odbytych przez powoda w spornym okresie (od września 2012r. do czerwca 2014r.) podróży służbowych i ilości noclegów oraz wysokości należnego powodowi w rzeczywistości wynagrodzenia z tytułu ryczałtów za nocleg Sąd Apelacyjny zasadniczo dokonał na podstawie opinii biegłego z zakresu odczytu i analizy zapisów urządzeń rejestrujących czas pracy kierowców oraz rozliczania czasu pracy kierowców.

Sąd uznał, że sporządzona przez biegłego opinia jest rzetelna, fachowa i logicznie wyjaśnia przyjętą przez biegłego metodologię czynienia ustaleń i wycień. W szczególności Sąd podziela stanowisko biegłego co do nieprzydatności dla czynienia tychże ustaleń przedstawionych danych z GPS oraz dokumentów w postaci poleceń wyjazdu służbowego. W przypadku tych ostatnich zauważyć bowiem trzeba, że są one nieprecyzyjne, bo zawierają tylko wpis co do dat i miejsca pierwszego wyjazdu i ostatniego przyjazdu, a przez to nie pozwalają na ustalenie dat i miejsc poszczególnych noclegów.

Fakt, że strona pozwana zgłosiła zastrzeżenia do sporządzonej opinii, nie pozbawia jej wartości i mocy dowodowej, zresztą zastrzeżenia te dotyczyły głównie przyjętej i zaakceptowanej przez Sąd metodologii czynienia ustaleń i wycień. Oczywistym jest, że skoro biegły nie dysponował, z przyczyn uprzednio omówionych, pełną dokumentacją pozwalającą na odtworzenie czasu pracy powoda w całym spornym okresie, zmuszony był oprzeć się na najbardziej wiarygodnych danych i poczynić pewne założenia, których przyjęcie logicznie uzasadnił odwołując się do całości zgromadzonego materiału dowodowego.

W szczególności brak podstaw do kwestionowania wycień dotyczących wskazanego przez biegłego okresu od 09.01.2013r. do 20.08.2013r. – 223 dni kalendarzowe, kiedy

w analizowanych wydrukach brak jest informacji o kraju rozpoczęcia i zakończenia pracy kierowcy w danym dniu, i kiedy biegły przyjął do wyliczeń założenie, że powód nocował na terenie Niemiec, skoro w tym kraju powód najczęściej wykonywał odpoczynki dobowe (noclegi), skoro za te miesiące pozwana wypłacała powodowi diety (vide załączone wydruki wypłaconych kwot) i skoro pozwana nie przedstawiła dowodu, że powód przebywał wówczas w kraju. Przyjęcie takiego założenia jest logiczne a mając na uwadze, że stawka obowiązująca dla Niemiec jest niższa od średniej dla wszystkich obowiązujących w krajach, gdzie powód realizował noclegi, nie było też krzywdzące dla pozwanej.

Sąd Apelacyjny za zasadne uznał natomiast te zastrzeżenia stron, które kwestionowały obliczenie należności za wszystkie odbyte noclegi w walucie euro i wg przyjętych arbitralnie kursów wymiany tej waluty.

Z tego względu dzieląc ustalenia biegłego co do liczby noclegów Sąd Apelacyjny dokonał własnych wyliczeń należności z tytułu ryczałtów za poszczególne podróże służbowe przy zastosowaniu stawek z obowiązujących wówczas rozporządzeń MPiPS.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja jest zasadna a zaskarżone rozstrzygnięcie jest wadliwe co do zasady i w znacznej części co do wysokości.

Ostatecznie roszczenie powoda dotyczyło wyłącznie zapłaty należności z tytułu ryczałtów za noclegi odbywane w okresie od 4.09.2012r. do 21 czerwca 2014r.

Istotą sporu w rozpoznawanej sprawie była zatem kwestia, czy powód jako kierowca transportu międzynarodowego ma prawo do ryczałtu za noclegi odbywane zwłaszcza poza granicami kraju w czasie podróży służbowych w sytuacji, gdy faktycznie noclegi odbywał w kabinie służbowego samochodu, czy też nie.

Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie, poprzestając jedynie na powołaniu się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016r. sygn. K 11/15, uznał, że na skutek tego wyroku Trybunału Konstytucyjnego roszczenie powoda pozbawione jest podstaw prawnych.

Tymczasem taki wniosek Sądu I instancji nie jest uprawniony.

Zwrócić bowiem należy uwagę chociażby na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2017r., sygn. akt III PZP 2/17, który wprost wskazuje, że pozbawienie mocy prawnej art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców przewartościowało sytuację prawną, nie jest jednak równoznaczne ze stwierdzeniem, że kierowcom transportu międzynarodowego (mającym status pracownika) nie przysługują należności z tytułu podróży służbowej. Nie świadczą o tym bynajmniej argumenty i opinie wyrażone w uzasadnieniu wyroku trybunalskiego. Wynika z nich jednoznaczny postulat skierowany do ustawodawcy, aby uregulował zasady zwrotu kosztów podróży służbowej kierowców w sposób adekwatny do warunków ich pracy (przy uwzględnieniu interesów pracodawcy). Sąd Najwyższy w pełni zgadza się z postawioną przez Trybunał diagnozą, nie znaczy to jednak, że wobec braku działań legislatora, może poniechać rekonstrukcji stanu prawnego powstałego po usunięciu art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców. Nie jest przecież tak, że wyrok Trybunału z dnia 24 listopada 2016r. spowodował „pustkę” regulacyjną. Zapatrywanie przeciwstawne obarczone jest zasadniczym błędem. Wychodząc z systematycznego punktu widzenia, oczywiste jest, że nie można przeprowadzać interpretacji prowadzącej do uznania, że niektóre z przepisów są zbędne. Do zastosowania tego rodzaju praktyki nie upoważnia bynajmniej rzeczony wyrok Trybunału Konstytucyjnego.

Przepisy art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców, art. 5 k.p. i art. 77⁵ k.p. nie zostały wyrugowane z porządku prawnego. O pierwszych dwóch wyrok Trybunału nie wspomina, a do trzeciego odniesiono się tylko w kontekście art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców.

Sąd Najwyższy jest zdania, że po wyroku Trybunału Konstytucyjnego do pracowników - kierowców w transporcie międzynarodowym znajdują zastosowanie reguły rozliczenia podróży służbowej przewidziane w art. 77⁵ k.p. i

rozporządzeniu wykonawczym. Zastosowanie tego przepisu wynika z art. 5 k.p. i jego odpowiednika, czyli art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców.

W konsekwencji uznano, że z punktu widzenia sądu rozpoznającego sprawę o zwrot kosztów noclegu w podróży służbowej kierowców oznacza to, po pierwsze, że u pracodawcy „prywatnego” ryczałt za nocleg może być w układzie zbiorowym pracy, regulaminie lub umowie o pracę ustalony na niższym poziomie niż w rozporządzeniu dotyczącym sfery budżetowej, po drugie, że sąd ma prawo (obowiązek) szacunkowo badać, czy przyjęty pułap ryczałtu daje kierowcy realną możliwość zaspokojenia potrzeb noclegowych w godnych i regenerujących warunkach. W razie stwierdzenia, że wyznacznik ten nie został zrealizowany, należy rozważyć, czy pracownik nabywa prawo do zapłaty. Przy ustalaniu należnej kwoty trzeba uwzględnić indywidualne okoliczności sprawy, a gdy ściśle ustalenie wysokości żądania nie jest możliwe lub nader utrudnione, sąd ma prawo skorzystać z rozwiązania przewidzianego w art. 322 k.p.c.

Podkreślić również należy, że w rozpoznawanej sprawie ani powód, ani jego profesjonalny pełnomocnik nie wskazali wprost podstawy prawnej zgłoszonego żądania, przy czym zgodnie z treścią art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c. nie mieli takiego obowiązku, albowiem wystarczającym było dokładne określenie żądania oraz przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie, co też zostało uczynione.

Przechodząc zatem do oceny zgłoszonego żądania stwierdzić należy, że w zakresie nie uregulowanym przepisami odrębnymi, definicję podróży służbowej zawiera art. 77⁵ § 1 k.p., zgodnie z którym pracownikowi wykonującemu na polecenie pracodawcy zadanie służbowe poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy, lub poza stałym miejscem pracy przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową.

Szczegółowe kwestie uregulowane są w stosownych aktach wykonawczych.

Przywołany przepis wskazuje na incydentalny, tymczasowy i krótkotrwały charakter podróży służbowej.

W orzecnictwie SN i sądów powszechnych powstałym na tle ustalania prawa do diet i ryczałtu za nocleg, w sytuacji gdy u pracodawcy nie było przepisów zakładowych w przedmiocie spornego świadczenia, jak i sytuacji, gdy rozliczenie kosztów noclegu kierowcy zostało usankcjonowane w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania bądź umowie o pracę, przyjmuje się, że sam nocleg w kabinie pojazdu, nawet o podwyższonym standardzie, nie niweczy automatycznie zasadności żądania zasądzenia ryczałtów w związku z podróżą służbową, a może co najwyżej wpłynąć na jego wysokość.

Co prawda pracodawca spoza sfery budżetowej ma w granicach przepisów swobodę w określaniu warunków wypłacania należności z tytułu podróży służbowych ale swoboda ta jest jednak ograniczona. Należności przysługujące pracownikowi z tytułu podróży służbowej powinny bowiem pokrywać koszty poniesione przez pracownika w związku z tą podróżą

(art. 77⁵ § 1 k.p.), co oznacza, że nie można obciążać pracownika kosztami związanymi z podróżą służbową. Tym samym niedopuszczalnym jest wyłączenie w aktach wewnątrzzakładowych instytucji ryczałtu za nocleg. Takie zabiegi są nieskuteczne na gruncie art. 9 § 2 k.p. i art. 18 § 2 k.p.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2017 r., I PK 309/15 (LEX nr 2273875) wskazano, że obowiązywanie u pracodawcy zakładowych unormowań dotyczących ryczałtu za noclegi w zagranicznej podróży służbowej kierowcy, zatrudnionego w transporcie międzynarodowym obliguje do ich stosowania, nawet jeśli stawki ryczałtu za nocleg były niższe od ustalonych przepisami wydanymi na mocy art. 77⁵ k.p., a pojazd był wyposażony w kabinę do spania.

Nieco odmiennie rozwiązanie przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 maja 2017 r.,

I PK 122/16 (LEX nr 2312474) wskazując, że art. 77⁵ k.p. nadal ma odpowiednie zastosowanie, do czasu uregulowania sprawy przez ustawodawcę, z tą różnicą, że chodzi o inne, bo „autonomiczne” rozumienie podróży służbowej.

W kolejnych orzeczeniach, dotyczących sytuacji uregulowania prawa do ryczałtu w postanowieniach dotyczących diet Sąd Najwyższy rozważał, czy przyznane w regulaminie wynagradzania świadczenie, nazwane dietą i przekraczające jej wysokość z powszechnie obowiązujących przepisów, może zaspokajać należności pracownika także w zakresie ryczałtu za noclegi. I tak w wyroku z dnia 18.12.2018r. sprawie I PK 249/16 (BSN-IPiUS.2018/1/31) SN stwierdził, że „Przepis art. 77⁽⁵⁾ § 5 k.p. posługuje się zwrotem „nie zawiera postanowień, o których mowa w § 3”. Chodzi więc o sytuację, w której zakładowe źródła prawa pracy albo umowa o pracę w ogóle nie regulują należności z tytułu podróży służbowej. Brak regulacji należy rozpatrywać rodzajowo, tzn. jeżeli pracodawca reguluje kwestię diet, a pomija inne koszty podróży służbowej (np. koszty noclegu), to oznacza, że w tym zakresie u pracodawcy nie ma wewnętrznych regulacji, o których mowa w art. 77⁽⁵⁾ § 3 k.p., a zatem możliwe jest sięgnięcie do przepisów powszechnie obowiązujących”.

Wracając zatem na grunt rozpoznawanej sprawy, stwierdzić należy, że skarżący ma rację twierdząc, że po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r., K 11/15, nie stosuje się art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o czasie pracy kierowców, ale stosuje się art. 77⁵ § 1, 3 i 4 k.p., a także art. 77⁵ § 5 k.p., przy czym ten ostatni przepis w przypadku, gdy pracodawca nie uregulował zasad zwrotu należności z tytułu podróży służbowej w układzie zbiorowym pracy, regulaminie wynagradzania lub umowie o pracę.

W okresie, którego dotyczy rozpatrywany spór pozwana spółka nie uregulowała kwestii należnych kierowcom ryczałtów za noclegi, odwołując się jedynie w regulaminie wynagradzania do stwierdzenia, że pracownikowi wykonującemu na polecenie pracodawcy zadania służbowe poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy,

a w przypadku innych niż kierowcy pracowników również poza stałym miejscem pracy, przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową (§ 9 pkt 1).

Tym samym w okolicznościach niniejszej sprawy możliwe jest zastosowanie art. 77⁵ § 5 k.p. i sięgnięcie na jego podstawie do regulacji rozporządzeń Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r.

Zresztą wydaje się, że pozwana spółka ostatecznie doszła do wniosku, że kwestia ryczałtów za noclegi powinna być uregulowana w regulaminie wewnętrznym, skoro

w zmienionym regulaminie wynagradzania z dnia 16.06.2014r. uwzględniła w/w kwestię ustalając należności przysługujące pracownikom i warunki ich wypłacania z tytułu podróży służbowych (§ 9), co potwierdza, że miała świadomość wcześniejszego niewłaściwego sposobu rozliczania tego rodzaju należności pracowników.

Przyjmując zatem za podstawę dokonane przez biegłego wyliczenia co do liczby noclegów powoda przypadających w podróży służbowej w spornym okresie Sąd Apelacyjny dokonał własnych wyliczeń należności z tytułu ryczałtów za poszczególne podróże służbowe przy zastosowaniu stawek z obowiązujących wówczas rozporządzeń MPiPS w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju i poza granicami kraju.

Biegły bowiem, jak już podniesiono, obliczył należności za wszystkie odbyte noclegi w walucie euro i wg przyjętych arbitralnie kursów wymiany tej waluty, co nie było zasadne, a poza tym dokonał obliczenia należności z tego tytułu w rozbiciu miesięcznym tymczasem zgodnie

z poczynionymi w sprawie ustaleniami w zakresie regulacji regulaminowej (§9) i stosowanej praktyki wypłata należności z tytułu podróży służbowej następowała do dnia 10-tego następnego miesiąca, po miesiącu, w którym złożono dokumenty do rozliczenia, czyli po miesiącu zakończenia podróży służbowej.

W tym stanie rzeczy i wobec zgłoszonego równocześnie żądania zasądzenia odsetek za opóźnienie w wypłacie należności z tytułu ryczałtów konieczne było wyliczenie tych należności za okresy poszczególnych podróży przypadających w spornym okresie.

Wyliczenia te przy przyjęciu stawki ryczałtu w walucie kraju noclegu i kursu wymiany waluty z dnia wypłaty wg tabeli kursów średnich NBP przedstawiały się następująco:

04/09/2012r. - 09/09/2012r.

Niemcy : 5 noclegów x 25,75 euro = 128,75 euro x 4,07 zł = 524,01 zł

17/09/2012r. - 19/10/2012r.

Niemcy : 21 noclegów x 25,75 euro = 540,75 euro x 4,16 zł = 2.249,52 zł

Włochy : 7 noclegów x 26,25 euro = 183,75 euro x 4,16 zł = 764,40 zł

Austria : 3 noclegi x 25 euro = 75 euro x 4,16 zł = 312,00 zł

Szwajcaria: 1 nocleg x 40 CHF = 40 CHF x 3,45 zł = 138,00 zł

Francja : 1 nocleg x 30 euro = 30 euro x 4,16 = 124,80 zł

Razem 3.588,72 zł

29/10/2012r. - 07/12/2012r.

Niemcy : 7 noclegów x 25,75 euro = 180,25 euro x 4,07 zł = 733,61 zł

Włochy: 24 noclegi x 26,25 euro = 630 euro x 4,07 zł = 2.564,10 zł

Austria : 1 nocleg x 25 euro = 25 euro x 4,07 zł = 101,75 zł

Holandia : 3 noclegi x 30 euro = 90 euro x 4,07 zł = 366,30 zł

Szwajcaria 1 nocleg x 40 CHF = 40 CHF x 3,37 zł - 134,80 zł

Francja: 2 noclegi x 30 euro = 60 euro x 4,07 zł = 244,20 zł

Razem: 4.144,76 zł

27/12/2012r. - 15/02/2013r.

Niemcy : 9 noclegów + wobec braku danych 37 noclegów = 46 x 25,75 euro = 1184,50 euro x 4,13 zł = 4.891,98 zł

Włochy: 4 noclegi = 4x 26,25 euro = 105 euro x 4,13 zł = 433,65 zł

Razem: 5.325,63 zł

04/03/2013r. - 30/03/2013r.

Niemcy: wobec braku danych: 25 noclegów x 37,5 euro = 937,50 euro x 4,11 zł = 3.853,12 zł

08/04/2013r. - 14/06/2013r.

Niemcy: wobec braku danych: 68 noclegów x 37,5 euro = 2550 euro x 4,32 zł = 11.016 zł

24/06/2013r. - 26/07/2013r.

Niemcy: wobec braku danych: 31 noclegów x 37,5 euro = 1162,5 euro x 4,19 zł = 4.870,87 zł

19/08/2013r. — 24/08/2013r.

Niemcy: wobec braku danych: 3 noclegi x 37,5 euro = 112,50 euro x 4,26 zł = 479,25 zł

Włochy : 2 noclegi x 43,50 euro = 87 euro x 4,26 zł = 370,62 zł

Francja; 1 nocleg x 45 euro = 45 euro x 4,26 zł = 191,70 zł

Razem: 1.041,57 zł

16/09/2013r. — 25/10/2013r.

Niemcy: 24 noclegi x 37,5 euro = 900 euro x 4,20 zł = 3.780 zł

Włochy: 8 noclegów x 43,5 euro = 348 euro x 4,20 zł = 1.461,60 zł

Szwajcaria: 1 nocleg x 50 CHF x 3,41 zł = 170,50 zł

Austria: 6 noclegów x 32,5 euro = 195 euro x 4,20 zł = 819,00 zł

Francja: 1 nocleg x 45 euro x 4,20 zł = 189,00 zł

Razem: **6.420,10 zł**

06/11/2013r. - 23/11/2013r.

Polska: 1 nocleg x 45 zł = 45 zł

Niemcy: 10 noclegów x 37,5 euro = 375 x 4,18 zł = 1.567,55 zł

Włochy: 5 noclegów x 43,5 euro = 217,50 euro x 4,18 zł = 909,15 zł

Austria 1 nocleg x 32,5 euro x 4,18 zł = 135,85 zł

Razem: **2.657,50 zł**

02/12/2013r. — 20/12/2013r.

Niemcy : 10 noclegów x 37,5 euro = 375 euro x 4,17 zł = 1.563,75 zł

Włochy: 4 noclegi x 43,5 euro x = 174 euro x 4,17 zł = 725,58 zł

Szwajcaria: 1 nocleg x 50 CHF x 3,38 zł = 169 zł

Holandia : 1 nocleg x 32,5 euro x 4, 17 zł = 135,52 zł

Francja: 1 nocleg x 45 euro x 4,17 zł = 187,65 zł

Razem: 2.781,50 zł

01/01/2014r. - 08/02/2014r.

Niemcy: 29 noclegów x 37,5 euro = 1087,50 euro x 4,19 zł = 4.556,62 zł

Włochy : 5 noclegów x 43,5 euro = 217,50 euro x 4,19 zł = 911,32 zł

Austria: 2 noclegi x 32,5 euro = 65 euro x 4,19 zł = 272,35 zł

Razem: **5.740,29 zł**

21/03/2014r. - 26/04/2014r.

Włochy: 20 noclegów x 43,5 euro = 870 euro x 4,17 zł = 3.627,90 zł

Polska: 6 noclegów x 45 zł = 270 zł

Niemcy: 2 noclegi x 37,5 euro = 75 euro x 4,17 zł = 312,75 zł

Czechy: 1 nocleg x 30 euro x 4,17 zł = 125,1 zł

Austria: 5 noclegów x 32,5 euro = 162,5 euro x 4,17 zł = 677,62 zł

Razem: **5.013,37 zł**

05/05/2014r. - 21/06/2014r.

Niemcy: 26 noclegów x 37,5 euro = 975 euro x 4,13 zł = 4.026,75 zł

Włochy: 12 noclegów x 43,5 euro = 522 euro x 4,13 zł = 2.155,80 zł

Szwajcaria: 3 noclegi x 50 CHF = 150 CHF x 3,40 zł = 510 zł

Austria: 1 nocleg x 32,5 euro x 4,13 zł = 134,22 zł

Holandia: 2 noclegi x 32,5 euro x 4,13 zł = 268,45 zł

Dania: 1 nocleg x 325 DK x 0,55 zł = 178,752 zł

Razem: **7.274,03 zł**

Łącznie zatem kwota niewypłaconych a należnych w świetle powołanych przepisów powodowi za sporny okres ryczałtów za noclegi wyniosła 64.251,47 zł.

Z przytoczonych powyżej względów Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w pkt 1 i orzekł jak w pkt 1 sentencji.

O odsetkach orzeczono na mocy art. 481 k.c. przyznając je od dnia następującego po dniu ustalonego w regulaminie wynagradzania dnia wypłaty należności z tytułu podróży służbowych.

Wobec tego, że dalej idące żądania powoda okazały się niezasadne Sąd Apelacyjny nie miał podstaw do zmiany zaskarżonego rozstrzygnięcia głównego w pozostałej części i dlatego na mocy art.385k.p.c. orzekł jak w pkt 4 sentencji.

Konsekwencją orzeczenia reformatoryjnego w zakresie rozstrzygnięcia głównego jest także zmiana rozstrzygnięcia o kosztach procesu zawartego w pkt 2 zaskarżonego wyroku

i konieczność orzeczenia o nieuiszczonych kosztach sądowych.

Jako, że powód ostatecznie dochodził kwoty 85.854,22 zł zaś jego roszczenie zostało uwzględnione w kwocie 64.251,47zł zatem wygrał proces w 75% i w takim zakresie powinien uzyskać zwrot poniesionych kosztów postępowania.

W takim zakresie też pozwana, jako przegrywająca, winna ponieść koszty sądowe kredytowane przez Skarb Państwa.

Na koszty postępowania przed Sądem I instancji złożyły się opłata od pozwu w kwocie 4.038 zł, koszty stawiennictwa świadków w kwocie 541,01 zł oraz koszty zastępstwa procesowego stron po 2.717 zł (stawka 3600 zł x 75%). Łącznie zatem podlegające rozliczeniu koszty postępowania przed sądem I instancji wyniosły 9472 zł z czego pozwaną obciążała kwota 7.104 zł, a powoda kwota 2.368 zł.

Powód poniósł koszty w kwocie 6.755 zł, a pozwany w kwocie 2.717 zł. W tej sytuacji pozwana winna zwrócić powodowi kwotę 5.066 zł, a powód pozwanej kwotę 679 zł.

Wzajemne skompensowanie tych kwot skutkuje tym, że na rzecz powoda od pozwanej należało zasądzić kwotę 4.387 zł, o czym orzeczono w pkt 2 sentencji.

W pkt 3 wyroku na podstawie art. 113 ustawy o kosztach sądowych nakazano pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa kwotę 406 zł stanowiącą część wydatków poniesionych w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, która obciążała pozwaną.

O kosztach postępowań odwoławczych przed Sądem Apelacyjnym i Sądem Najwyższym orzeczono na podstawie art.100 k.p.c. przy zastosowaniu przepisów rozporządzenia MS z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Na koszty postępowań odwoławczych złożyły się: opłata od apelacji w kwocie 4.293 zł, koszty zastępstwa procesowego powoda w postępowaniu apelacyjnym w kwocie 4.050 zł (stawka 5.400 zł x 75% - zmiana pełnomocnika), koszty zastępstwa procesowego pozwanej w postępowaniu apelacyjnym 3.037,50 zł (5.400 zł x 75% x 75% - ten sam pełnomocnik), opłaty od zażaleń czyli 2 x 859 zł, koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym czyli 2 x 2.700 zł (stawka 5.400 zł x 50 %). Łącznie zatem podlegające rozliczeniu koszty postępowań odwoławczych wyniosły 18.498,50 zł z czego pozwaną obciążała kwota 13.873,87 zł, a powoda kwota 4.624,62 zł. Skoro powód poniósł koszty w kwocie 11.902 zł, to po kompensacie pozwana winna mu zwrócić 7.277 zł, o czym orzeczono w pkt 5 sentencji.

O części kosztów sądowych poniesionych w postępowaniu apelacyjnym (opinia biegłego) orzeczono na mocy art.113 i 97 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych obciążając nimi stronę pozwaną, w takim zakresie w jakim przegrała proces.

/-/ Marek Procek /-/ Jolanta Pietrzak /-/ del. Beata Torbus

Sędzia Przewodniczący Sędzia